

education

Department:
Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

**NATIONAL
SENIOR CERTIFICATE**

GIREIDI 12

**TSHIVENDA LUAMBO LWA U ENGEDZEDZA LWA U
THOMA (FAL)**

BAMMBIRI LA VHURARU (P3)

LARA 2009

MARAGA: 100

TSHIFHINGA: awara 2¹/₂

Bammbiri ili li na masiatari a 6.

PFESESANI

1. Heli bammbiri li na KHETHEKANYO THARU:
KHETHEKANYO YA A: Zwibveledzwa zwa vhusiki (Maanea) (50)
KHETHEKANYO YA B: Zwibveledzwa zwilapfu zwa vhudavhidzani (30)
KHETHEKANYO YA C: Zwibveledzwa zwipfufhi zwa vhudavhidzani (20)
2. Ni lavhelelwa u fhindula mbudziso NTHIHI kha khethekanyo ya A, NTHIHI kha khethekanyo ya B na NTHIHI kha khethekanyo ya C.
3. Nwalani nga luambo lune na khou lingwa khalwo.
4. Thomani khethekanyo INWE NA INWE kha siatari LISWA, hune ya fhelela hone ni talele.
5. Ni fanela u pulana (tsumbo: mapa wa muhumbulo/nyolo/tshati ya nyelelo/maipfi a re khii na zwiwe), u vhalulula na u sedzulusa mushumo wanu. Thomani nga u nwala pulane yanu ni kone u nwala maanea.
6. Khethekanyani zwifhinga zwanu nga ndila i tevhelaho:
KHETHEKANYO YA A: minetse ya 80
KHETHEKANYO YA B: minetse ya 40
KHETHEKANYO YA C: minetse ya 30
7. Nomborani phindulo dzanu zwi tshi anana na kunomborelwe kwa mbudziso.
8. Nwalani thoho ya phindulo yanu. Dzhieleni nzhele: Musi ni tshi vhala tshivhalo tsha maipfi ni songo vhala na thoho ye na nanga.
9. Nwalani zwi no vhalea, nahone nga vhuronwane.
10. Ni dzhieze nzhele mupeleto, khethekanyo ya maipfi, kushumisele kwa madanzi, zwiga zwa u vhala na tswayo khathihi na kuvhumbelwe kwa mafhungo.

KHETHEKANYO YA A: ZWIBVELEDZWA ZWA VHUSIKI (MAANEA)**MBUDZISO 1**

Fhindulani mbudziso NTHIHI kha dza rathi dzi tevhelaho. Vhulapfu ha phindulo yaṅu vhu vhe maipfi a u bva kha 250 u ya kha 300:

- 1.1 Shangoni hu na vhathu vhane vha toda hu tshi naka zwavho fhedzi. Vhathu vhenevho ndi vhane vha fheta vhaṅwe mishumoni na kha zwiṅwe zwiimiswa vha tshi toda vhuhulwane. Nwalani maanea nga ha thoho heyi:

Mulilasolo u lila lawe.

[50]

KANA

- 1.2 Tsini na hune na dzula hone hu na tshifhato tshavhudi tsha u bagela marotho na dzikhekhe tsho shomedzwaho nga mitshini yavhudi yo fhambanaho. Nwalani maanea ane khao na buletshedza tshifhato itshi. Thoho ya maanea i vhe heyi:

Bekhara yavhudi i re vhuṅoni ha hashu.

[50]

KANA

- 1.3 Zwikoloni hu na vhagudisi vha vhanna na vha vhafumakadzi. Vhaṅwe vhagudi vha ri vhafumakadzi vha a kona u funza u fhira vhanna, ngeno hu tshi di vha na vhagudi vhane fhungo ili vha sa ime nalo. Nwalani maanea ni tshi khou ima na thoho heyi kana ni tshi khou i hanedza:

Vhagudisi vha vhafumakadzi vha kona u funza u fhirisa vha vhanna.

[50]

KANA

- 1.4 No vha ni muthu wa dzikhakhathi musi ni tshi kha di vha mutuku. Nga ṅwambo wa dzikhakhathi dzenedzi ho do swika he muṅwe a ni rwa kha mutshilitshili na mbo di holefhala. Zwino inwi ni vho hola mundende. Nwalani maanea nga thoho heyi:

Zwe zwa nkholefhadza.

[50]

KANA

- 1.5 Dziselefounu dzi na zwine dza thusa ngazwo. Fhedzi hu na vhagudi vhane dza vha khakhisa musi vho ya nadzo tshikoloni. Zwino inwi ṅwalani maanea nga thoho heyi:

Vhudi na vhuṅvi ha selefounu zwikoloni.

[50]

KANA

- 1.6 Ṭalelani tshifanyiso hetshi nga vhusedzi uri ni ḁo kona u nḁwala maanea ane a anana natsho. Maanea aḁu ni a ḁee ṭhoḁo ine na funa.

[50]

- 1.7 Ṭalelani tshifanyiso hetshi nga vhusedzi uri ni ḁo kona u nḁwala maanea ane a anana natsho. Ni a ḁee ṭhoḁo yo teaho:

[50]

- 1.8 Hu na vhaholefhali vhane vha shuma vha ḁibveledzisa u fhirisa vhathu vhane vha si vhe vhaholefhali. Nḁwalani maanea nga ṭhoḁo heyi:

Muholefhali ane nda dzulela u mu humbula.

[50]

ṬHANGANYELO YA KHETHEKANYO IYI YA A :

50

KHETHEKANYO YA B: ZWIBVELEDZWA ZWILAPFU ZWA HUDAVHIDZANI**MBUDZISO 2**

Fhindulani mbudziso NTHIHI kha tharu dzi tevhelaho. Vhulapfu ha phindulo yaṅu vhu vhe na maipfi a u bva kha 120 u ya kha 150 (Zwi re ngomu fhedzi).

2.1 VHURIFHI HA VHUKONANI

Khotsi aṅu na mme aṅu vha shuma tshikhuwani. Inwi no sala ngeno hayani na khaladzi aṅu. Zwino hoyo khaladzi aṅu ha tsha dzhena tshikolo nga mulandu wa uri o ṭahela muṅwe muṭhannga wa henefho tsini na ha haṅu. Nwalelani vhabebi vhaṅu vhurifhi ni tshi khou vha divhadza nga ha zwenezwo zwe uyo khaladzi aṅu a ita zwone.

[30]

KANA**2.2 MUVHIGO**

Ni muṅwaleli wa khorondanguli ya vhagudi afho tshikoloni tshine na dzhena khatsho. Ho vha hu na muṭangano wa u amba nga ha laiburari ine ya khou ṭodou fhatiwa henefho tshikoloni tsha haṅu. Nwalani muvhigo wa zwe zwa ambiwa kha muṭangano wonoyo.

[30]

KANA**2.3 ADZHENDA NA MAAMBIWA A MUTANGANO**

Tshikoloni tsha haṅu ho vha na muṭangano nga Mugivhela wo fhiraho. Ho vha hu tshi khou ambiwa nga ha ṭahalelo ya dzibugu dza u vhalala na u ṅwalela i re hone afho tshikoloni tsha haṅu. Inwi sa muṅwaleli wa khorombusi ya tshikolo, nwalani adzhenda na maambiwa a muṭangano uyo.

[30]

KANA**2.4 ATHIKILI YA GURANŊA**

Tshikoloni tsha haṅu hu na guranṅa ine ya bva luthihi nga ṅwedzi. Inwi no humbelwa u ṅwala athikili ya zwipotso ine ya fanela u dzhena kha guranṅa iyo. Zwino inwi i ṅwaleni.

[30]

ṬHANGANYELO YA KHETHEKANYO IYI YA B: 30

KHETHEKANYO YA C: ZWIBVELEDZWA ZWIPFUFHI ZWA VHUDAVHIDZANI

Fhindulani mbudziso NTHIHI kha tharu dzi tevhelaho. Vhulapfu ha hone vhu tea u vha maipfi a u bva kha 80 u ya kha 100:

3.1 KHUNGEDZELO

Ni shuma u rengisa zwiambaro vhengeleni la Edgars. Sa izwi ni tshi shuma u vhambadza zwiambaro zwo fhambanaho, nwalani khungedzelo ya zwiambaro zwenezwo.

[20]

KANA

3.2 PHOSITARA

Ni muwe wa vhashumi vha khamphani ya u ola dzipulane dza dzinndu. Muwe wa mishumo yanu ndi wa u dizaina phositora. Vha dzangano la bola ya zwanda vha na thaidzo ya uri vhatu a vha tsha tou vha na dzangalelo lavhudi la u ya zwitediamu u vhona iyo mitambo. Zwino vho ni humbela u ita phositora ine ya khou kungedzela thambo ya vhatu tshitediamu tsha Ellis Park nga la 23 Fulwana 2009 musi hu tshi do vha ho tangedzana ALL BLACKS na THE BULLS. Zwino inwi dizainani phositora heyo.

[20]

KANA

3.3 GARATA YA THAMBO

Khaladzi anu o phasa pfunzo dza ntha dza vhudokela ha mishonga Medunsa. Zwo mbo tou takadza mirado yotho ya muta lune vha todou mu itela phathi. Nwalani garata ya u ramba vhatu vhatamboni uho.

[20]

THANGANYELO YA KHETHEKANYO IYI YA C: 20**MARAGAGUTE: 100**